

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Sot Uyt De Mauw Dat is Arent Montanus.

Hazart, Cornelius

Antwerpen, 1670

Het III. Deel. De uytsinnighet van Arent blijktt uyt de menichte van sijne leughens.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71506](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-71506)

HET III. DEEL.

De uytfinningheyt van Arent blijck
uyt de menichte van sijne
leughens.

Het sotte dat ick in het gedenckwaerdigh Ghesont-
schap van onsen Arent, ghehouden hebbe/ is dat
hy sol. 59. gheerne de gheloofwaerdigheyt van mijn-
ne Kerckelijcke Historie van Japan gantschelijck sou-
de te niete doen/ my uytvrijtende niet alleen boog-
Ouerstandigh en herckenloos, maer oock beschuldigen-
de van eenighe mislaeghen (soo hy-se noemt sol. 60.
ende die wy hiernaer sullen opnemen) besuyt uyt
de selbe dat peder een als een een staetsen mach-
toetsen wat van de waerheyt is van alle de resten
ofte boordere verhandelinghe van mijne Kerck-
Historie van Japan. Maer / och arm / als 't hier op
aen-komt / soo mach Arent, die wy hier vozen soo
machtigh hebben sien verwaepen / verwaepen /
swieren / swersen / verblieghen / ende versepten / by
sijne bleighels en septen intrecken / ende wederom
sich dupken onder sijnen kapvoen in den welcken
hy nu twee jaeren ghesteken heeft; want / ick en
segghe niet sijne mislaeghen, maer sijne handt-ta-
lijke leughens en valscheden sijn soo menighval-
digh en onbeschaemt dat hy nu niet meer en rae-
holt als eenen sot / maer als eenen dollen die van de
Vader der leughentale beseten is: 't en is noch geen
jaer gheleden dat ick hem in mijn schrift / gheuoemt
Disput van Luther met den duyvel, hier ober ghewaer-
schoutte ende vermaent hebbe dat hy niet meer soo
schandelijck lieghen en sou / maer / ghelijck sorten
naer gheene vermaninghen noch waerschoutwin-
ghen hooren / soo kijckt den sot hier wederom uyt de
mauw

may ende uyt sijnen kappoen/ercher bykang als
opt te bozen in sijne andere voddighe schriften. Dit
moet ick hier ophaelen op dat de herle werelt sou
sien wat booz een man mijne Historie van Japan
verdacht maecht (sonder eenighe pzenben) van val-
scheyt/ende my booz herffeu loos uytkrcht; want in-
dien ick hem kan ober vupghen in meer als sestig
leughens de welcke ick (om niet verdzierigh te val-
len) sal kappen uyt hondert en acht-en-sebentigh die
ick in vyz sijne schriften alleen/hev achter haelt/soo
sal het bliken dat sijn ghetuyghens in geene rechte-
ten ontfanckbaer is/ ende van gheene meerdere
authoziteyt als van een tussem ofte raesende
mensch.

Doch ick ben hier geraecht in soo een woest ende
rupn bosch/ dat ick schier noch beginsel noch eyn-
de en sie/soo sal ick'er dan eenen slach in slaen/ende
beginnen va sijn lasterigh schryft/ genoemt Verrader-
sche Moorden des Pauldoms,ghedrukt tot Schoonhoven
in 't jaer 1666.

Hier seght hy fol. 10 uyt Polydorus Virgilius, dat de
Pausen de Martelaren booz hepligh verklarende/
onder de Goden stellen. Polydorus seght dat-se die stel-
len inter diyos, 't welck niet te segghen en is/ onder de
Goden, maer onder de heplighen/ soo als yeder een
die Latijn verstaet/ dit wel weet.

Folio 11. Seght hy/ dat-men in onse almanacken
sal binden/ moordenaers/ ketters/ en dieben/ mer
roode letters/ tot Godts-dienstighe eere ende aen-
biddinghe. Ick roepe hier ober tot ghetuyghe het
heel recht sijnigh Christendom of-se opt yet vierge-
lyken in onse almanacken bebonden heeft.

Folio 12. Seght hy/ dat binnen Liguria belwaert
wozt den steert van den esel/op den welcken Christus
ghereden heeft. Liguria is een landschap heden ghe-
noemt Riviera di Genoa, dat-men vyz alle de oude en-
de-nieuwe registers der steden en kercken van dit
landschap/ ende daer becessens alle de schryberg
dooz-snuffele/daer en is niet eenen te binden die van
desen steert mentie maecht.

It is jammer / Arent, dat ghe hier wat bergeten hebt; als ghe immer ghewach maecte van eenen Esels steert, soo moest ghy hier oock eenen discoups ghemaecht hebben van d'ooren, hier hadt ghy de schoonste materie vande werelt: ghy hadt hier moeten ruffen boeperen 't ghene dat aen Midas gheschiedt is als hy het wilt ghestuyt van den Godt Pan selde hoor het soet spel van Apollo: ghy wilt niet dat Midas daerom twee Esels-ooren op synen hooft kreegh/ende om dat dit niet en soude ontdeckt worden / dat men een putcken groef in de aerde / ende semant daer in stillekens seyde: Midas heeft Esels-ooren, waer op den put wiert ghestuyt als of alles nu hemmelijck waer; doch het riedt dat hier uyt quante spruyten heeft de pasteye ontdeckt / want dooden wint gheroert sijnde / schuyffels 'et dese woorden: Midas heeft Esels-ooren. Is het niet te beklagen dat ghy dese ooren by den steert niet gestelt en hebt; d'een fabelken soude soo net ghepast hebben op 't ander; als de ooren van den Esel op 't hooft van de ghene die ons den steert gheuen.

Folio 16. Seght Arent dat de boeken der leeken dat is / de beelden / eerst nae de sebensse eeuwte tot de kerck deuren sijn ingheboert. Ter contracten hondert jaeren te vozen / ghelijck Cedrenus in *Milv Balbo* ghetuyght / wiert het beelde van den H. Gregorius Nazianzenus in de kercken ghestelt / ge-eert van de Christenen / ende van Godt vereert met *Mirakelen*. Mer hondert jaeren te vozen / ghelijck den H. Paulinus ghetuyght *Natali de S. Felice* waeren de muuren / de ghewelffels / en galerijen der kercke van den H. Felix van onder tot boven met schilderten ende beelden verciert. Dat zy genoech om te toonen dat Arent instigh op de piype kan spelen.

Folio 23. De Kappelle tot Loretten, seyt hy / woot niet sonder de schietelijckste afgoden-bierste te dupsende aenghelieden. Wie heeft oyt dese kappelle aenghesten ofte ghe-eert als eenen Godt?

Folio 34. Seght hy dat de uytlegghers der gheselijche Rechten / gheene vrouw-persoon hoor onrechtich

terlijck houden / indien-se niet met dyp-en-twintigh
dypfent mannen vleeschelijcke ghemeenschap ghe-
hadt heeft. Den dypbel selve en soude soo gheene
leughen versteren / het gheestelijck Recht *Can. 16. dist.*
34. en seght anders niet / als: Eene hoere is die uytghe-
stelt wort aen de wulpscheyt van vele.

Folio 61. Seght hy / dat den Paus Benedictus de
tweede den gront leyde tot de pauselijcke opper-
hoofdigheyt / om dat hy van den Keyser Constantijn
verkreegh dat de verkiefsinghe der Roomsche Bis-
schoppen / booztaen sonder de toestemminghe des
Keyserz soude gheschieden. De verkiefsinghe van
de Pausen hadde van alle tijden gheweest sonder de
toestemminghe der Keyseren / dese wiert eerst met
ghewelt ende teghen Recht in ghebracht vande ket-
terijche Coninghen der Gotthen. Benedictus en heeft
oock den gront niet gheleyt tot de opper-hoofdige-
heyt: want 166. jaeren booz hem herkenden de
Munniken ende Abten van Syrien den Paus Hor-
mida booz den Patriarch vande heele werelt / 250. jaeren
te bozen wiert den Paus Leo den tytel van alghemeen
Bisschop ghegheben / 350. jaeren te bozen / aen den
Paus Cornelius. 500. jaeren te bozen aen den Paus
Sixtus den eersten / ende ontrent den selven tijt wiert
den Paus Eleutherius ghenoeemt / Bisschop der Bisschop-
pen.

Folio 80. Seght hy / npt den schryber Onuphrius *in*
vita Innoc. 8. dat den Paus Innocentius VIII. sich roem-
de op sesstien kinders die hy by doozluchtrige vrou-
wen geteyt hadde. Onuphrius en spreeckt noch van
sesstien kinders / noch van roemen, noch van door-
luchtrige vrouwen, maer alleen van eenige sonen die
Innocentius eer hy Paus wiert ghewonnen hadde /
waer va hy twee tot groote cere verhoordert heeft.
Dit is al wat Onuphrius seght: Dat hem by een pe-
der in se fol. 333. Ec. ghedruckt te Ceulen op 't jaer
1626.

Folio 81. Seght hy dat den Paus Paulus de derde
de eerbaerheyt van sijn outste suster vercocht heeft
booz een cardinaels boet / dat hy sijn eyghen moe-
der

der en nebe van kant gheholpen heeft met berghe
 dat hy met sijn jonghste suster lancx gheboleert
 hebbende/de selbe vermoort heeft. Hier hebt ghy wy
 godloose leugenen met eenen slach/ten is nter won
 der dat de ketterg/als sijn Balcus, den dollen Slede
 aus, en andere/foodanighe berfierde schelm-stucken
 aen desen Paus te laste hebben ghelept/want hy is
 gheweest die het H. Concilie van Trenten tegen hun
 ne godloosgheden begost heeft/ die Henricus VIII. Co
 nincck van Enghelant in den ban heeft gheslaeghen/
 die de Societeit, dien grooten doorn in den boer van
 de ketterg/ bebesticht heeft/ander sijn als m. On
 phrius leeft/ die spreecht deurgaeng sulck eenen lof
 van desen Paus/dat hy aen de meeste Pausen noch
 in deughden/ noch in gheleertheydt nauwlijcx wyl
 ken en moet

Folio 94. Seght hy/dat eene sekere ghiste die den
 Keyser Constantinus aen den Paus Silvester soude ge
 schoncken hebben/den grond-slagh is der Danseij
 ke hoogheyt Het blyckt dat dit onwaerachtigh is/
 wat fol. 61. heeft hy self gesept dat desen gront meer
 ghelept meer als dzy hondert jaeren daernaer/ te
 weten/onder den Paus Benedictus de tweede. Ghien
 van beyden is waer noch het eerste/ noch het twee
 de.

Folio 109. Seght hy/dat wy vooz reliquien betra
 ren het ghesluyt der Ierusalemse klokken uyt Salo
 mons tempel in eene goude kist opghesloten/ item/
 de gheseghende hapren en haert vanden Enghel die
 den H. Franciscus de vijf. wonden induchte/ item/den
 aeffem van Joseph &c. En dit bebesticht hy uyt
 Bocatius in Decameron, onder ruffchen/ bekent desen
 Bocatius selve/ die een groot spot-voghel was/ in de
 Voor. reden van sijn boeck/ dat hy dese dinghen niet
 anders als vooz gynchelrijen verhoopt/ gethele tch
 dit ober sommitge jaeren den Predikant Renesse vooz
 den neus hebbe getwzeven in mijn schzift genoemt
 Grondigh bericht.

Ghene hy voozders van 't beekeneel van s. Mi
 chiel, van de kolen van s. Laurens seght/ heb tch ober
 lancx

lanck teghen den Predikant Renesse in mijn booz-
sejde Grondigh bericht, mede soo verweirt / ende soo
opentlijck ghe-toont dat dit leughenen sijn / dat den
boozsejden Renesse noyt een enkel woozt en heeft
durben aicken.

Folio 119. Sejt hy dat het een stockreghel der Ie-
suiten is: Indien niet te pluis noch te kuysch, ten minsten li-
fgh ende voorlichtigh. Op vyf-en-derigh saeren / dat
sich Iesuit heu en hebbe noyt sulcx boozen segghen.

Folio 127. Sejt hy dat de Iesuiten desen naem boe-
ren om dat se Iesus bestrijden / ofte wijd van Iesus
sijn. Dit is immers soo grof ghelaghen dat men
't met de handen kan tasten / want desen naem Iesui-
ten en heeft gheenen anderen oorspronck als om dat
onse ozden ghenoeemt wiert de Societeit Iesu, waer
upt de ghemeenten in verscheyden landen desen
naem Iesuiten ghemaect hebben.

Folio 129. Seght hy dat onsen H. Vader Ignatius
sijn rechter been / capiteyn sijnde / te Pampelone ver-
lozen heeft / en 't ander ghebroken. Dit gherupghet
Halenmullerus. Daer en is noyt meerderen leughe-
naer / dat sck weet / in de werelt gheweest als desen
ketter Halenmullerus, al hoe wel nochtans dat Arent
Montanus hem niet en moet wijken; want aengaen-
de Ignatius, 't is valsch dat hy sijn rechter been had-
de verlozen / dit en is noyt selfs in den sin gheko-
men van eenighe schrybers. Alsoo is het valsch
't ghene Arent seght fol. 132. dat onse Liebe Vrouwe
in eene kappelle verscheen aen Ignatius als hy naer
Roomen ginck / ende de upkomsie van sijn boozne-
mens boozsejde. De schrybers van sijn leven / seg-
ghen dat dit Christus was draghende sijn krus op
de schouder.

Folio 135. Beschuldicht hy de Iesuiten van 't mooz-
den der Coninghen / en Princen. Contrarie roepen
heele steden / Republijken / en Rijken die de Iesuiten,
bande ketteren / instrumenten des Satans / beschul-
dicht sijnde / booz onnoosel met publyke Acten heb-
ben verklaert. Contrarie roepen de Coningen van
Yranchrijk, die de Iesuiten noch heden ghebruycken
tot

tot Biecht-haders / 't welck sy in gheender ma-
nieren en souden ghedaen hebben indien de Iesuiten
dozacke hadden getweest vande jammerlijcke moog-
banden Coninck Henricus IV. Desghelijck is gesuyt
dat Hamilton, die veer in Zeelandt heeft wille verrae-
de/een Iesuit was: Doch schandelijcker speelt sy op
de fluyt fol. 137. daer sy seght: 't is kennelijck dat
Peeter Panne, die den Pylus van Oraegnie meynde te
dooden/ geldt en 't Sacrament hier toe ontfangh
heeft tot Dovay uyt de handen van den Probinck
der Iesuiten aldaer. Arent, leest mijnne Historie van No-
derlandt, ende lauck booz wy/ Franciscus Costerus, daer
sult ghy sien dat ghe een moetwilligh ende boos
wicht sijt.

Eben sterck gaet het liegen aen/ fol. 143. te weten
dat het verract 't welck P. Henricus Garnetus te laste
gelept wiert van de Enghelsche Ketters/ dooz syn ey-
gen hant- schrift ontdeckt is/ jae dien/ den welcken
tot ontschuldighen van P. Garnetus, ghelijck ghy sel-
ve bekent fol. 142. gbeschreben heeft/ toont dat ghy
eenen onbeschaemden leughenaer sijt als ghy Gar-
net van herraet beschuldicht / ende noch mer als
ghy seght dat dit by syn eyghen hand- schrift ghe-
bleken heeft.

Folio 144. Seght Arent dat onsen P. Albignij beker
heeft dat Frans Ravillac van de Iesuiten was opgeroert
om den Coninck Henrick de vierde twee steken te
gheven. Dese bekenentisse van P. Albignij, en zijt ghy
noch alle utwe. Geusen, uter machtigh te bewijzen.
Wengaende het verract van P. Joannes Bapt. Boddens
en sijne wedeghesellen te Maestricht, leest P. Alegan-
be, *mores illustres*, die sal u toonen dat ghe bevel
Ghy beuselt doek dat de ghene die in 't jaer 1611.
brant- slicht op Amsterdam hadden / Iesuiten ghetweest
sijn / gheen van hier / die ghy daer noemt / fol. 146.
en sijn van onse ozden ghelweest.

Maer icken kan niet bedencken mer wat boos-
hoofst ghy durft segghen. Folio 147. Dat de Ca-
meliten hier binnen Antwerpen haer Klooster
hebben moeten rupmen booz de Iesuiten, ende de
Pre-

Premonstratenen in Nederlandt meer als vyf-en-twintigh kloosters: dese leugen en kan uyt gheenen anderen kop voortkomen als van eenen die byster sot/ ofte beseten is/ want/ ende de stadt van Antwerpen, ende heel Nederlandt soo verre als de Premonstratenen verbroeydt sijn/ siet voer de ooghen dat ghy de waerheit spaert/ ende roept niet de daet selbe tegen u uyt: Arent ghy spaert de waerheidt: 't selbe konen oock naemelijck roepen de Carmeliten, en Premonstratenen.

Folio 151. Seght Arent, dat den Turckschen Keyser macht aen de Iesuiten hadde ghegheuen / om dootstraffen te oeffenen over de Grieken: Recht / want den Turckschen Keyser is dit ghelwoon te doen naemelijck aen uytlanders/ ende noch meer aen Roomsche Keltigheusen: Maer seght Arent voozders fol. 152. den Keyser beter bericht sijnde heeft sommige Iesuiten doen onthalsen: Doyt soo lanck als de Societeit heeft ghesaen en is 'er eenigh Iesuit by laste vanden Turckschen Keyser onthalt gheweest: Voozders Nicolaes Copreuius, die ghy op 't selve bladt soo schandelijck beschrijft/ ende een seer godloos Iesuit noemt/ en is noyt Iesuit gheweest. De fabel van Beyeren die ghy daer beneffens stelt wederleght haer selben/ om dat se / op den valschen naem van Alphonfus de Vargas, uyt gheene andere penne als van godloose ketters gheloept/ ende in soodantige herffenen/ als de ulve / ghesmeedt is.

Der halven en kan ick niet bedencken hoe ghy soo onbeschaemt sijt gheweest de vnpligheden van Petrus Jarrige uytghebracket teghen de Iesuiten, wederom op te raepen fol. 154. tot 159. daer ghy wel weet/ ofte immer moet weten/ dat Jarrige voer de heele werelt met een openbaer schrift/ sijn eyghen selben van soo menighe leughens beschuldicht heeft als hy schier woorden op het papter hadde ghesiet.

Noch voozders/ waer hebt gy gelesen/ of hoe sulc ghy bewijzen dat onsen instelder den H. Ignatius eenen strupck-roovert geweest is als hy soldaet was/ ofte

ofte dat hy in wanhope uyt knaegtinghe van sijn conscientie ghestozhen is / soo als ghy seght fol. 154. en dan sijn ghy noch soo dol van sinnen dat ghy onsen P. Ribadineira in 't leven van den H. Ignatius, hier o bet roept tot getupghe / daer de heele werelt boog d'oghe kan sien dat desen schryber niet eene en hele syllabe daer van en rept.

Wie en sal niet seggen dat ghy den vader der leugentale omdzaeght in 't lijf / als op de H. Catharina, en ne Beuliane, en fol. 167. den H. Dominicus noemt eenen Bloed-hont, omdat hy sich niet leeringe ende gestichtigheyt des lebens gestelt heeft tegen die vuple leerters Waldensen, die noch op Godt / noch op gereschickte / noch wereltliche overigheden / aen hunne wereltghe Coninghen weder spanningh / en pasten?

Wie heeft u / anders als den Satan / gheleert dat 'er dooz Dominicus eene katte verscheen / niet veel minder als een koe / soo ghy raest fol. 169. ende dat hy aen de Jouch-vrouwen preechte de gulde legenden, die preecht 71 jaeren naer de doot van Dominicus sijn gheschreven gheweest / te weten in 't jaer 1231. ende Dominicus stierf in 't jaer 1221. seght ons nu eens hoe hy de gulde legenden kost boozlesen.

Den selven meester heeft u fol. 170. doen uytzaken dat den boozseiden H. Dominicus in Sicilien hy nachte eene dochter van den steen heeft ghesneden.

Wat wilt ghy onbeschaemder als 't ghene ghy seght fol. 172. te weten / dat het doot lichaem van Henricus Suso Preetick-heer / naer dat het twee hondert en acht en veertigh jaeren te Vlms hadde begraven geweest / onbedorven gebonden wiert waer op ghy seght / dat sommige meppen dat dit den boozre soone van Suso was: O onbeschoften mont / dat niet eens en denckt / dat den lieghenden mont de selve doot / ghy / ende / indiend'er noch sommighe van ulven slach sijn / hebt hier in gheloghen tegen u hoost: Want ghenomen / ghelyck ghy seght / dat Suso van soo een misdæet waer beschuldigt geweest volght hier uyt dat het waerachtigh was / soo seght dan niet eenen dat Christus een Samanaen, een Wijn-

supper, ende van den duppel beseren was/ want hier
oer wiert hy bande Phariseen beschuldicht.

Wte maere/ Arendt, en is noch niet bol/ want gy
heuseft fol. 178. dat den H. Franciscus, eenen Predick-
heer uyt de helle wederom tot het leuen ghebrocht
heest, nocht Catholijck heest geleert dat'er in de hel-
le verlossinghe is/maer wel/dat men de dooden tot
het leuen kan opwecken ghelijck Franciscus ghedaen
heest/dacrom nochtang en moest de ziele van den o-
verleden niet kottimen ayt d'helle, ghelijck oock niet
de ziele van Lazarus, den soon bande weduwe by
Naim, en andere meer.

Soe sult gy u konnen verschoonen oer de leugen
die ghy als een herffenloos mensch neder stelt fol.
183. te weten/ dat den Paus Nicolaus IV. uyt onbe-
paelde Pauselijcke macht/ op sijn doot-bedde alle de
Cardinaelen sacunen afgesedt heest/ de ledige plaet-
sen terstont met soo vele Minder-broeders herbolt/ en
de de selve be-eeidicht om niemant opt tot Cardinael
ofte Paus te verhoorzberen/ dan uyt haere Or-
der haer Platina niet alleen niet een woort van en
ghetwaeght/ maer ter contrarie seght/ dat Nicolaus
Cardinaelen ghemaecht heest bykans uyt alle Or-
den/ om dat hy alle ghelijckelijck beminde: ende Kran-
nus self/ die ghy tot bevestinghe by-bzenght roont
genoech/ soo als Spodanus seght/ dat hy dit niet wel
aennemen en kan:

Wae hebt ghy derhalven ghelesen dat den H.
Franciscus, soo als gy seght fol. 184. onbebleekt is ont-
fanghen gheweest: sijn ghy dan soo van sinnen ver-
draept dat ghy gheen onderschepdt en maecht ruf-
schen de heylinghe in 't lichaem des moeder/ ende
tuschen eene onbebleekte ontfanghentisse?

En van uwe onbeschaemste pyp-draepertien is
die fabel die ghy boozstelt fol. 194. van meer als seg-
dupsent ver-smachte supgeltige die men ten tijde van
Gregorius de groote/ ghebonden sou hebben in eenen
hijer/ ende soo Gregorius dit sagh/ berouw ghehad
heest om dat hy het hontwelijck aen de Klooster-lie-
den/ en andere gheestelijcke/ soo ghy seght/ ofte/ ghe-
lieg

Ihek Cabeliau seght/ aen de Piesters alleen berbe-
 den hadde: Dit bevesticht ghy met eenen bries van
 Vdalic Bisschop van Auspurgh, gheschreuen aen Ni-
 colaus den eerste/ en voeght daer noch by fol. 291. dat
 desen bries van den Paus Pius de tweede vooz ghe-
 loofweerdigh wozt opghenomen. Ander waerheyt
 Arendt, utwe herffenen staen soo los dat ghe fess niet
 en tweet wat ghe seght. Dooz eerst/waer seght hier
 den Paus Pius dat in dien bries ghewach ghemaect
 wozt van meer als ses dupsent supghelinghen be-
 sinacht ghebonden in eenen byber: waer seght by
 dat dit kinders van Piesters waren: hoe kost Gre-
 gorius dat oock sien dat het iust kinders van Pies-
 ters of gheestelijcke waren/ende niet van werelde-
 sche menschen? Wiffchien om dat de Bisschop Val-
 ricus den Paus bestraf hadde wegens de bysitten
 der Piesters: volghet hier uyt dat se hunne kinders
 daerom om hals hzochten? Ten anderen het ghem
 op supgelingen/ seght Cabeliau in sijn memori-boeck
 soo vele hoofden van kinders geweest te sijn/ r ghe-
 ne ghy seght ghebonden te sijn in eenen byber naef
 ghelegghen aen een Nonne-klooster / en maect Ca-
 beliau hier van gheen ghewach / maer seght dat het
 den byber van Gregorius was in den welken by de-
 de bisschen: vzaeghe nu/ of men noyt in dien byber
 te bozen ghevicht hadde? so niet: dat moet ghy be-
 wijfen. Doo sae: hoe heeft men iust op eenen hert
 soo vele dupsent hoofden of kinders sainen ghebon-
 den/ ende te bozen ten minsten niet dyp ofte hler gy-
 vlicht: waeren-se dan op eenē hot daer saemē hont-
 men geblogen? Eyndelijck 't is valsch dat Gregorius
 opt toghelaten heeft de Piesters ofte andere ghe-
 stelijcke te trouwen / siet dat by Baronius in 's leben
 van Gregorius: Doozders aen wat Nicolaus sonde de-
 sen Vdalicus Bisschop van Auspurgh sulcx gesehbeten
 hebben: ghy seght aen Nicolaus den eerste van dien
 naem/ desen was 24. jaeren te bozen ghestorven een
 Vdalicus ghebozen wiert / want Nicolaus stierf in 't
 jaer 867. ende volghens de rekeninghe van Hermannus
 Contractus, ende Abbas Urspergensis, Vdalicus wiert

Sor uyt de mauw.

erst ghebozen in 't jaer 891. hoe kost hy dan schry-
ben aen Nicolaus den eersten. Spint nu eens goet
gaten van dese uwe leughens / ende knoop-se aen
een / ist dat ghy kont. voeght'er oock hy die ghy
fol. 196. uytspontwt vā rupin dzy hondert verdrone-
ken kinderen die men mede in een vijver van een
klooster vont in 't graeffschap van Mansfelt, ende
twaelf potten met soo vele lijken die men in 't doorp
Neumburgh vout / ick ben wel verzekert / dat ghy /
noch Joannes Gerardi, noch Luther (uyt de welcke ghy
seght dese twee leste sabels ghetrocken te hebben)
al spinnen sy oock naer haere doot / ghelijck den
Bisschop Udalricus lanck vooz sñne gheboorte ghe-
schreven heeft / niet machtrigh en zyt inder eeuwics
dyt de epuden saemen te voeghen.

Ooch fol. 198. gaet het te grof / als ghy seght dat
in onse geestelijcke Rechten *Dist. 34. C. 6.* gheseyt
wozt: Die gheene vrouwe en heeft moct eene by-sister
hebben, dat is te grof gheloghen ende te bot; want
dese Rechten zyn immers in de handen van alle ge-
leerde die u daetelijck onder den neus konnen stoo-
ten / en toonen dat daer niet sulcx te binden en is.
Maer hebt ghy opt ghehoort ofte ghelesen dat
den Psalter van Maria by ons verre boven het
Goddelijck Woort gheschadt wort?

Ick laete nu varen alle de leughens die ghy re-
ghen verschepde Pausen tot het epude van utw' uyt-
smuigh schyft moet willigh versiert hebt / als oock
een-en-derigh andere die ick aengheteekent heb-
be in utw' vervolgh op de vlucht uyt Babel die ick om
de korrheyt ende schaemte wille verswijghe.

Ick en schepd'er nochtang soo niet af / want uwe
keren is noch niet bol: dit boozgaende hebbe icks
alleelijck booz nyr willen boozstellen om te toonen
uwe sorte betamelijckheyt / als ghy de reffelijck-
ste personen van onse ende de andere eeulwe (man-
nen die om haere uytneemtheyt ende gheleertheyt
oock by onse vanden self op 't hoogste gheacht
wozden) wilt verdacht maecten van valscheyt / soo
als ghy doet fol. 58. met Joannes Petrus Maffcius een

inrakel onder d' histoij-schrybers / ende fol. 100
met Joannes Bollandus welkers versche ghebede
nisse ende schriften by de gheleerde van alle landen
wozden ghehouden als orakels / ende elders noch
met meer andere. Zijt ghy den man om soodantge
uytstekende lichten verdaecht te maken: jaer zijt ghy
den man om de waerheyt van mijne Japanische histo-
rie in twijffel te recken/daer ghy soo infaem zijt
dooz soo menighe godloose lasteringen/ bupl-spy-
ken/ en openbaere leughenen: dienvolgens in geene
Rechten ontfancbaer: gaet henen/ maect u eren
schoon/ en komt dan een ander beschuldighen.

Ick haere nu dooz tot u' ghedenckweerdigh ge-
santschap naer Japan. De eerste leugen die ghy hier siet
fol. 20. is / dat onse Parers om gheene andere re-
den de Japonische gesanten hebben gesonden naer
Roomen, als om het Jesuitch ghesacht in 't beke-
ren van de heydenen/ dooz dese verboerde affenlij-
ke persouagien aensienlyck te maken/ 't welck ghy
wederom herhaelt fol. 220. Seght ons eerst wie u
dese reden byghesedt heeft: 't is / seght Arent, den
betmaerden histoij-schryber Thuanus; wie noch
Joan Huyghen van Linschoten. Hoe zijn dese twee schry-
bers / den lesken eenen binnighen Geus, den eersten
machtigh verbittert op de Societeyt (want van sijn-
ne religie en wil ick niet disputeren) den lesken er-
gens te Goa (indien het oock waer is) den eersten
te Parijs in Vranekrijck, beyde soo menighe mylen ge-
legghen van Japan/ hoe vzaegh ick / zijn-se dit konnen
te weten dat de Jesuiten geene ander redē hebben ge-
hadt om die boozsepde gesante te senden naer Roo-
men, als om de Societeyt in aensien te brengen? He-
ben sy dit up: yemant verstaen/ ofte niet: waer uyt
blijkt dat? wie zijn die ghewest? soo niet: so-
en zijn dit dan niet anders als hunne eyghen en-
kele giffinghen / ende vermetelijcke oordeelen die
sy strijken over het binnenste van onse ghemorde-
ren/ en gaet ghy dit opnemen als of het schier on-
seplbaer ende waerachtigh waer: hoe sult ghy u
bly van leughen konnen versjoonen daer ghy de
echte

rechtighe redenen vooz d' hant haer in mijne histo-
 rie fol. 63? de eerste / ende voornaemste waerom
 dese ghesanten naer Roomen ginghamen / was om de
 boeren te kussen ende ghehoorzsaemheydt te bieden
 aen Gregorius XIII. als Stadthouder Gobts: de
 tweede / om dat sijnne Bepligheydt ende de Conin-
 ghen van Europa vooz de ooghen souden moghen
 sien een staeltje van de Christelijcke religie in 't ep-
 landt Japonien / de derde / om dat de ghesanten we-
 derom ghekeert zijnde naer Japan, souden als oogh-
 lijcke getuygen konnen verhaelen den lust der
 Roomsche Kercke / macht / ende magnificencie der
 Europeansche Princen en Coninghen / en openbaren
 het licht van het heel Christendom: want sommi-
 ghe van de Japanders en kisten niet wel gheloovent
 't ghene sy van onse landen hoorden verhaelen; sy
 en kisten oock niet wel aennemen dat onse Waterz
 inden Europa een landt ware ghelijck het beschreue
 wier / het selbe souden konnen verlaeten hebben /
 om vooz hongher / dorst / koude / hitte / te nyestten
 ende andere onghemacken / te komen in een soo
 verre gheteghen ende vrent landt. Wat seght gy
 hier van Arent? misschien gelijck ghy seght fol. 177.
 dat ick gheen gheloobe en verdienet? Doch behal-
 ten dat uw' ghetuyghentz / als van een mensch
 vooz leughenen alreede insacum / hier niet en ghelbt /
 soo kost ghy wel weten dat ick die redenen ghetroc-
 ken hadde uyt de schriften overghesonden uyt Ja-
 ponien self: Verdienen die niet meer gheloof als
 twee verbitterde gasten die niet alleen soo verre
 bupren Japonien ware / maer oock alleenlijck vooz-
 gingen op enckele giffinghen / ende vermetelijcke
 bonnissen die sy strijken / sonder reden ofte gherup-
 ghen / ober de binneste ghedachten des menschs.
 Dwe tweede leughen vinde ick fol. 27. dat ghy
 seght dat de Jesuiten een verraedt op Japan had-
 den ghebroutwen: 't selbe verhaelt ghy wederom /
 volghens uwe kinderlijcke ghewoonte / fol. 201.
 Daer ghy seght / den heydenschen Keyser moest uyt den
 hoel de kroon tot een Christen York overgherach-
 de

de brieven waren af-geworpen by de welcke de Portugieschen Coningh openingh kreegh om sich meester te maken van Japan: Maer mijnen goeden lieben tachtbol / seght ons eens hoe dit betraet soude toeghegamen hebben: Daer waren seft ghy / fol. 27. alreede acht kloeske bemande schepen derwaerts verveerdicht, Hoe? niet meer als acht kloeske schepen? wat is dat om soo een rijk / ghelijck Japan is / te bemachtighen? niet meer als acht kloeske schepen? ick meyne inder waerheyt dat gh'er mee spot / ofte soo niet / soo bonnisse ick u dan uyt uwen eyghen mont / dat ghy geloghen hebt: wel hoe? waeren acht schepen (hy mochten soo kloesck ende bemant zyn als se begreeden) ghenoeghsaem om een rijk in te vaeren / dat ghy self over al beschryft als schier een van de machtichste rijken des werelts?

Maer ghy seght / daer waeren verscheydene Coninghen die 't Roomsche gheloof aenghenomen hadden / nebens vuyfende onderdaenen / die siechelijken den Keyser ende sijnen aenhangh konden af-maken indsen het niet ghewillich en buchte onder het Portugaelsche jock; Al soetsens / wy moeten nu weten op wat jaer dit gheschiedt is: op 't jaer 1641. seght Arent: hier brenghet ghy wederom uwe eyghen bonnisse mede / want op dat jaer en was 'er niet eenen Coningh binnen Japan te vinde die Catholisch was / vervolghens gheene ondersaeten (hoe Christen sy waren) die eenighe macht hadden om uyt te vaeren het gheue ghy seght. Verstaet me dan wel Arent / ghy hebt schandelijck gheloghen / als ghy de Jesuiten en Portugiesen een betraet op Japan te laste hebt geloydt / hier toe en zyn gheene andere preuben dan noode als uwe eyghen woorden: Wel aen dan / en zyt niet beschaemt / bekent uwe eyghen schult / en maecht dat gh'u betert.

Woe derde leugen staet en prouckt fol. 161. daer ghy seght / dat ick in mijne histozie gheuyghe Paris 5. C. 9. dat den Japanschen Keyser Taycolama opgehadt heeft als of de Jesuiten alle de secreten van den Japanschen staet doozkropen / ende booyt
arn

aen haere landen luyden oberhuyfden. Leugenaers
 zijn ghemeelijck stont: Ick en vermaene niet
 een enkel woort van het opvatten des Keyfers /
 noch dit en kan uyt mijne woorden niet meet ghes-
 perst worden als olve uyt eenen key / ofte een wijg
 woort uyt den mont van Arendt: Hoozt mijn ver-
 hael ende woorden fol. 88: Den spaenschen Gou-
 verneur van de Philippinen hadde eenen huyf bande
 Japanschen Keyser ontfanghen / hy twyffelde of hy
 van hem quam / hy schreef verscheyden redenen van
 sijne twyffelachtigheyt aen den Keyser / onder an-
 dere / om dat de Paters bande Societeyt die te Nan-
 gazaki woonden / hem daer van niet en hadden ver-
 witticht: Hier op segge ick dan: Dit was eenen treck
 om de heele Christelijcke religie, ende alle onse Paters te rui-
 neren, als of sy alle de secreten des Rijcks schreven aen uyt-
 landers. Waer segghe ick hier dat den Keyser dit op-
 ghebadt heeft als waerachtigh: waer segghe ick / soo
 als ghy noch stontelijcker stelt in uwen aen-wijser,
 onder mijnen naem Cornelis Hazart, dat de Jesuiten al-
 le gheheymenissen van Japan doorkroopen en overbrie-
 den: Da Arendt die soo stijf ende kloeck in de kaeken
 zijt / toont nu eens hoe kloeck dat-ghe zijt in de sa-
 ken / hout doet hy steck / ende perst eens uyt mijne
 woorden het ghene ghy nu opruyght / ofte blijft /
 ghelijck ghy inder daer zijt / eenen insaemen leuge-
 naer.

Derhalven ghy en ledt op uwe stucken niet Arendt,
 want daer-ghe moet spreken daer swijght ghy / en-
 de daer-ghe moet swijghen daer klapt-ghe: Siet /
 ghy vermaent hier van het overbrieven der Jesuiten in
 Japan, ende ghy en spreekt niet eens in dese soo
 schoone ghelegghenheyt / van de duppen van Haer-
 lem, die mede alles over-briefden, allegende met huyf-
 ben onder haere bleughels om de Geusen, die buypen
 laghen / van alles te onderrichten waer in de stadt
 omginc: Dit alleen soude hier beter ghepast heb-
 ben / van al wat ghy saemen / verre buypen uw'
 streke / segghe in uw' heel boeck: Want de Jesuiten
 zijn gelijck duppen die ober al vlesghen / s' hebben

de vleugelg van silber / soo David spreect van ande
 re duppen / ende den rugghe van goudt / naemelijck
 als se jaerlijcx hondert tonnen goudts uyt Japonien
 voortden: Daer-en-boven wat kan men ghelijcker
 hebben als Japan en Haerlem, in wreethedde / bloede-
 gierigheyt / ende godloosheyt / het hanghen en wur-
 ghen van oude Burgh-meesters en Schepenen bin-
 nen Haerlem, het doot-saen van gheestelijcke / het
 afskappen van soo vele hoofden der Spaegnaerden, en
 die samen ghepacht in eene tonne &c. Het godloos-
 sporten met de beelden der Heylighen / Altaren / en
 Wytters / een oprecht affetfel van Japan, was u al-
 remael ghenoechsaem bekend / hoe hebt ghy u dan
 dus vergheten dat ghe het over-brieven der duyven te
 Haerlem niet ghevoeght en hebt by het over-brieven der
 Iesuiten in Japan? Doch het kan u noch op een ander
 tijdt wel te pas kommen / als 't u noch eens sal be-
 stien te sorte-hollen.

Die vierde leughen staet op 't selbe blad 161. soo
 onbeschaemt als de voorgaende: Want ghy seght
 dat een seker Castillien aen den Japanische Keyser soude
 gheseydt hebben dat de Iesuiten gheen ander toel-
 leggh en hadden dan om de Japanders door 't Christen
 gheloof te verzyenden van haeren werelijken opper-
 heer: Ick roepe tot getuyge van dese valscheyt
 alle de ghene die mijne Historie kunnen lesen. fol. 28.
 daer sullen sy vint dat desen Castillien niet anders
 gheseyt heeft als dat de Portugielche kooplieden dap-
 per den meester speelden te Nangazaki, ende hunnen
 Burgh-meester daer comandeerde / dat sy de man-
 nen waeren die de Iesuiten de handt hoben het hoef-
 hielden / ende beschermden tegen des Keyser's plaec-
 raten uptghegheben teghen den Catholicken god-
 dienst. Dit is al / ende oversulcx niet een woord / dat
 de Iesuiten geen ander toelleggh en hadden dan om de Japand-
 ers door 't Christen geloof te verzyenden van haeren wer-
 tighen opper-heer.

Folio 199. Begint Arcot leughens schier met dofsje-
 nen te gieten / ende soo opsinnelijck te triumphen
 ren als of syue Geusen in Japan, de sachte teghen de Ie-
 suiten

luiten ghereft hadde: **Ick** segghe / in mijnne Histo-
 rie fol. 97. dat eenige Hollandse Geusen den Japanseken
 Keeser opgheroekt hadden om alle de Iesuiten te fae-
 ghen uyt 't Rijk: **Hy** en spreekte dit niet tegen: **Ick**
 segge derhalven dat-se onder andere redenen booz-
 drochten dat de Iesuiten, in Europa self/van sommighe
 Christelijke Prinsen uytghejaeght waren: **Siet** nu
 hier de dolligheyt van desen man: **Hy** gaet me hier
 op haelen fol. 200. hoe de Iesuiten uyt Vranck-rijck ghe-
 jaeght wierden/ ende eene pyramide/ waer in hun-
 ne guyt-stucken (soo desen guyt spreekte) gegrabeert
 waren / op gherecht wiert. Hoe de Sorbone binnen
 Parijs eene requeste aen 't hof hadde gheoffert/ betoo-
 nende dat'er noyt bloedigher verraders als de Iesui-
 ten in de werelt hadden gheweest: **Dat-se** ghejaeght
 werden uyt Antwerpen, Padua, Brugge, Thoulouse, Bor-
 deaux, Praghi, ende andere steden/ als oock uyt Vene-
 tien. **Ick** vragge/ of dit de Geusen aen den Keeser
 van Japan soo alleg in 't besonder gheseyt hebben/ of
 niet: soo neent soo lieght ghy dan: soo sae: soo heb-
 ben sy dan gheuoant dat het eenen hoop gupten/on-
 beschaemde ketters/ verloochende Christenen/ en er-
 ger als de barbaren self waeren/ om dat-se de Chri-
 stelijke Religie daer wilden uytroep/ daer tot noch
 toe uyt eenen Geuschen Predikant/ noch semant an-
 ders van hunne Secte eenen vinger getoert heeft/
 noch sijnen mont open-gedaen om sijne eyge Secte
 daer in te voeren/ ick laete staen/ om te stapelen. **Dit**
 hebbe ick u/ Arent, ende de utwe in hun aensicht ver-
 weren/ seggende dat-ghe het tijdelijck ghewin stelt
 booz her gheestelijck / ende utw' eyghen haet booz
 Godt: en laet ghy dit/ als eenen-plat-sack/ sonder te
 beantwoorden passeren: stemt gy ons dit altemael
 toe: stemt ghy ons mede toe dat utwe Geusen aen den
 Japanseken Keeser gheseyt hebben dat de Iesuiten uyt
 Vranck-rijck waeren ghejaeght om haere Guyt-stuc-
 ken: stemt dan oock toe dat-se niet min gelogen heb-
 ben als gy/ om dat s'er niet by-geboeght en hebben
 dat de Iesuiten naderhandt booz publijke Acten
 van Rarden en Magistraten onnoosel verklaere
 sijn/

sijn/ ende booz sulckx wederom-gheroepen van den
 selben Coninck die-se uytghefaeght hadde. Strem-
 gq ons toe dat nwe Geusen aen den Japanschen Kepsfer
 gheseyt hebben dat de Sorbone in eene requeste de le-
 suiten als de meeste verraders des werelts beschre-
 ven hadde: soo bonnisse ick hun/ende u uyt ulwen op-
 gghen mont dat-ghe heyde geloghen hebt/ om dat'er
 niet by-gheboeght wiert dat dese requeste als eene
 huple pasquille verstootten wiert. Doozders/ als wy
 uyt Antwerpen, Brugghe, Thoulouse, Bordeaux &c. uyt-
 gheseyt wterden/ is dit niet gheweest alken om de
 Kellighe/ende niet om eenige guyt-stucken: hoe heb-
 ben dan de Geusen, neffens u niet gelogen als sy het
 leste valscheijck uytspogen hebbe/cn het eerste ber-
 sweghen: hebben sy aen den Kepsfer van Japan ghe-
 seyt dat de Iesuiten om haere schelmerijen uyt Venetie
 waeren gesaeght: soo hebbe sy dan wederom geber-
 felt/en gy met hun/alsoo de eenige oozsake van dit
 uytjaegghen was/ het boozstaen vande Dantselicheit
 autoziteyt: hebben sy derhalven gheseyt dat de Iesu-
 iten sich ober al in-dzonghen / om de bozsten het be-
 wind uyt de handt te wizinghen/beroerten en moop-
 den aen te rechten / als belhamels vā schelm-achtighe
 ghe groote beweginghen: soo sijn-se dan / wat sal
 ick seggen: ick soude-se niet de selve tijtels konnen
 bereeren met de welke gy de Iesuiten beseght/ maer
 't is al't onbeschofte ende canallie-werck/ soo sijn-
 se dan/ segghe ick/ oprechte mannen van tref ghe-
 weest/die soo stoutelijck uytghebzaeckt hebben con-
 der de barbaren/ by eenen wreedden ende heiden-
 schen Kepsfer/ op het leven ende vergiet des bloeds
 van soo menige duysenden onnoosle menschen die
 naederhandt in Japan omgezacht wterden/ het ghe-
 ne dat sy/noch semant in de werelt opt en heeft kon-
 nen bewijzen. Maecht nu uwe rekeninghe/ Aend-
 en telt hoe vele leughens te saemen dat-ghe hier op
 eene halve zijde papiers neer ghestelt hebt/ ende
 schaemt u by over den godloosen/ ende barbari-
 schen handel van uwe mede-maten in Japan.

Hoe ghy hoorder gaet/ hoe ulwen kerf noch meer
 groeyt.

groept. Fol. 200. seght gy dat de Iesuiten uyt Siel-mis-
sen/ en ooz-biecht onghelooftich ghelt persen uyt
de ghelooftighen. Dese leugen verghebe ick aen ee-
nen Geus, want die maer de minste kennisse hebben
van de Societeit, weten wel/ende konnen 't niet dyp-
senden gheruygghen dat de Iesuiten noyt Siel-missen
en dorn/ noch biechte en hoozen booz ghelot.

Fol. 201. Seght Arét, dat de Iesuite jaer booz jaer wey-
nigh mit als hondert tonne gouts uyt Japonie wegh-
maachten. Dese woorden / Tonnen goudts konnen
tweefins genomen worden / (want wy verschillen af-
gaende dese termen / in onse tale) ofte booz gout in
specie, ofte booz silver, bedraegde daer elke tonne hon-
dert dypsent daer onse gulden. Verstaet hy het eerste
soo moet hy eens daer de gene die dit berisak afbraegde
of den Coninck daer paeynien jaer booz jaer wel hon-
dert tonnen gouts treckt uyt Peru ofte Potosi en an-
dere gewesten al saemen genomt daer hy sijne gout-
mijnen heeft/ en indien men hem seght dat neen/ soo
sal hy self moeten bekennen dat hy de waerheyde
sparrt / alsoo het gout in Japan niet al te overbloe-
digh te vint en is / ten opfichte bande hooft-gemel-
de gewesten: en schoon het soo overbloedigh waer
als in Potosi ende Peru, soo en lieten de Iesuiten, met
het uytdoeren van hondert tonnen goudts/ aen den
Keiser/ Coninghen / ende Princen van Japan niet
ren siet over. 't is wel te dencken dat dit beertigh
jaeren lanck / dat wy in Japonien waren / soo ver-
borgghen ghebleven is dat het niemant en merckte/
ofte indien men het merckte/ noch Keiser/ noch Co-
ninghen / noch andere Princen en spracken dit te-
gen/ als maer de Iesuiten rijck werden/ ende sy arm.
Doch indien Arent elke tonne goudts alleen wilt
gheschadt hebben op hondert dypsent gulden / de
rekeninghe wel ghemaect sijnde/ souden de Iesuiten
uyt Japonien saerlijcx wegh-gemaect hebben/ hon-
dertmael hondert dypsent gulden/ ofte thien mil-
loenen: 't is eene machtighe somme/ ende niet ghe-
looflijck booz de ghene die weten wat eene nauwe
toesicht de Japanders in dit stuck over al hebben/ soo
dat

dat qualijck oock het minste hunne ooghen ont-
 bluchten/ ofte hunne wachten ontfuspen kan/ of
 meent ghy misfchien dat se dese somme jaerlijcx
 berghemaect hebben dooz wissels/ die moest ghe-
 schieden ofte dooz de Japansche koop-lieden / of dooz
 de Portugiesche, seght ghy dooz d'eerste / dit en
 kost niet verhoeghen blijven booz d'heydenen/ seght
 ghy dooz de tweede/ die en waeren soo veel in gheal
 niet dat se de macht hadden. Maer dit is noch al te
 kleyn. Want Arend, seght noch daer-en-boven fol.
 225. Als de Iesuïten mildadighe inkomsten van een-
 nighe Japansche hoxten bequaemen/ stichten se ter-
 stant gast-huysen; hy moest daer oock by-boeghen/
 schoone kercken/ ende Collegien (t welck hy niet
 ontkennen en kan) ergo noch soo vele hondert duc-
 sent gulden op Surplus, die in dese ghestichten be-
 steedt werden/ stelt dan ten minsten op de rekenin-
 ghe bande Iesuïten hondert en sesstigh tonnen gouts/
 en besiet dan wat ghy seght fol. 61. 62. &c. te weten
 dat den Coninck van Kino, den Coninck van Fingo,
 den Coninck van Sunkisen, allegaer Princen van Ja-
 pan, niet meer en hebben als vijfen vijstigh tonnen
 gouts inkommen / soo trot seerden van de Iesuïten de
 sulandsche Coningen selve: sae mindere Coningen/
 als die van Sova, van Firuyts van Filsen, van Inafaboki,
 volgens uwt segghen/ en hebben jaerlijcx niet meer
 als dertigh tonnen gouts/ verscheyden Hertoghen/
 soo ghy seght/ fol. 62. en hebben niet meer als twint-
 tigh tonnen gouts/ verbolghens waeren alle dese
 Princen armen ten opsichte van de Iesuïten; ende dit
 hebben de Japanders in byzindelingen/ meer als veer-
 tigh jaeren/ sonder eenigh tegen-spreken/ gebooght.
 Wil ick u wat segghen Arend; gaet/ en verhaelt dat
 booz abontuerkens om de kinders slaven te jagen/
 ofte maecht dat wijs aen uwe domme ghemeente/
 die alles blindelincx aen-neemt als het de Iesuïten
 maer teghen-gaet/ al soude sy gelooven dat se oock
 slantwen aen de voeten hebben als dubbels/ soo als
 men hun booz desen plocht wijs te maken/ en vele
 met groote debotte/ ende eplaes/ met versuchten o
 ber

berfoo ellendighe monsters/ gheloofden.

Folio 12. Speelt ghy wederom gheestigh de partij van eenen grooten mont-flupter: gy seght dat de lefuiten in 't Rijk Amangucium op den Palm-Sondagh, een mensch berberghden in 't graf / ende dat den man epudelijck ngt 't graf quam/ende alsoo de berrijssnisse Christi berroonde: Daer uyt hebt ghy die/Arent: uyt den bztel/sept hy/van P. Gaspar Villela gheschreben uyt Firando op 't jaer 1557. Sijt gy dan soo berooft van sinen gheweest dat-ghe niet eens ghebacht hebt dat ick dese bztel koste nae sien: ofte/sijt ghy soo onbeschaemt dat-ghe oock seght als-ghe waer dat-ghe van valscheyt kont obernpght worden: hoor dan de epggen woorden van Gaspar Villela in dien selben bztel die gy booz-stelt: S'anderdaeghs, sept hy (dit was niet op den Palm-Sondagh, maer op den Witen-donderdagh soo men die noemt) sijn tot de H. Communie aen-veerd de Portugiesen, ende eenighe Japonisen, die meest tot dit groot mysterie schenen bequaem te sijn, ende, om dat het den eersten keer was dat-se dese H. Maeltijt ghebruyecten, wierden overgoten met eene uytterste soetigheyt ende vreucht des ghemoets. Dit gedaen sijnde, hebben wy het lichaem Christi in 't graf gestelt de Kercke omgaende met brandende lichten, daer voor hebben wy twee Portugiesen met soo vele kinders ghestelt, ghewapent met ysere harnassen en-helmten, 't welck altemael, soo het verdoonde den tijt op den welcken Christus onsen verlosser op de aerde verkeert heeft, beweegde grootelijcx de Christenē, ende veroorsaecte in allegaer eene groote droefheyt van 't voorgaende leven qualijck besteedt. Op den goeden vrijdagh wiert de begraeffnisse met meerderen toeloop des volcks gheviert: Als men nu het lijdē des Heeren ghesonghen hadde, ende het lichaem Christi ontsloten, ontsont'er eene groote beweginghe ende ghejammer van alle, de droefheyt ende rouwe der Christenen naer huys keerende, naer dat de misse ghedaen was, was wonderlijck. Dit sijn altemael de epggen woorden van Villela, die ick soo wijt van woort tot woort uyt ghedrukt hebbe op dat men uwe leughen soo klaer als het licht vande middagh sou sien: toont my nu/Arent, in dese woorden

den waer dat Villela seght dat-men een man ber-
berghde in het graf/ die daer eyndelijck wtrquam
ende alsoo de verrijfenisse Christi verroonde.

Folio 220. ende 221. Speelt ghy op twee dobbel-
pijpen met utwen Ian Huygen Linschoten, de eerste/ dat
de ghene die den koop-handel in Japan wilden by-
ben/ en daer langhet verblifven/ die vrijheydt van de
Iesuiten moesten koopen voor ghelt, maecht dat de gan-
sen wijs. De tweede/ dat de Iesuiten hier toe oopenlijck
aenleggen om alles onder haer macht te bedwinghen: Een
kan anders niet sijn/want de Japanders sijn juppi re-
ne natte daer toe ghebozen om onder bymbelangen
te staen/ende de Iesuiten waeren toen soo simpel dat-
se de trotsighepde van de Japonoisen niet eens co-
merchten.

Folio 222. Smijt ghy wederom noch een onbe-
schaemde leughen op den hoop/ naemelijck / dat in
de processien die de Iesuiten in Japonien hielden / een
out Japonois, al singhende met een stockjen sloegh op
een water-pot: de gene die sinnen byster holt/gelijck
ghy/ sal dit ghe looben: Doch indten ghy dit eben-
wel booz waerachtigh hout/wijst ons den man aen
die u dit by-ghesedt heeft/ op dat ick sijne woorden
magh nae-sien.

Folio 228. Seght ghy dat in Japonien teghentwoop-
digh gheen Christen te binden is: sijt ghy van niet
indachtigh 't ghene ghy fol 27. gheseyt hebt dat 't
in 't jaer 1641. noch verseyden Coninghen ende
met duysende Christenen waeren? Wie heeft u ghe-
seyt dat-se 't sedert dien tijt soo verbloegen sijn dat-
't teghentwoordigh niet een te binden en is: onder-
tusschen en is 't niet langhet als vier jaer gheleden
dat wy byleden hier t'Antwerpen, nye die ghemesten
ghesonden / ghesien ende ghelesen hebben hoe dat
diz hondert Christene kinders twee jaeren te boym-
ten byere verdoemt wierde/ daer onder twee me-
kens het een sestien/het ander neghenehten jaeren
out/ aen de welke elck wiert gheoffert rijckelijck te
troutwen/ indten-se het gheloof wilden verlooche-
nen/ maer neen/ sy kosen liever te byanden booz re-
urs

nen kouten tijdt als booz eentwigh. Ick soude hier
 van in 't besonder noch meerder bescheedt konnen
 geben/maer ick vreesse dat de Geusen, indien-se noch
 in Japonien sijn/dooz hzlieben onderricht sijnde/ ons
 sleghelijck souden konen verclicken / soo als sy on-
 der Taycolama, en naderhandt noch gedaen hebben.

Folio 237. Seght ghy/ 't welck ghy elders noch
 meer herhaelt/ dat de Christene Japonoisen, self in
 d'eerste jucht de wzeerste pñtingen stout-moedigh
 onderfonden om een gheloof/ welkers eerste be-
 ginselen sy nauwlijcx verstonden: want behalven
 't lesen van Pater noster, Ave Maria, en sommige ghe-
 bedekens tot de heylighen/ hebben-se gantsch ghe-
 ringhe kennis upt 't oude ende nieuwe testament:
 Dupren twijffel nwe Hollanders, die u dit praetsen
 ghehouden hebben/ hadden die Christenen allegaer
 nauw ondersocht/ ende wisten pzees hoe verre de
 werenschap van hun gheloof sich uptstreckte; dat
 sy ghewils/ maer ghewisser ist dat'er ten alle tijden
 vele Japonoisen oock naer 't vertreck van onse Pa-
 ters/ soo erbarck waren dat-se de andere volmaeck-
 telijck leerden en catechiseerden/ de welke in hun-
 ne tale/ soo gy self bekennt/ Dogici werden genoemt/
 waer van oock een groot deel omghebracht is/ soo
 is het dan halfsch 't ghene ghy van de Japonoisen in
 't ghemeen seght/ dat-se nauwlijcx de eerste begin-
 selu van ons gheloobe verstonden.

Die sal oock konnen gelooben 't ghene ghy seght
 fol. 409. te weten dat verscheyden Japanders upt wan-
 hope sich uptgaeben dooz Christenen om met wijf
 en kinderen/ die sy by ghebreck van leef-tochren/
 besonderlijck rhy/ niet doeden en kosten/ te sterben/
 ende een eynde te maeken van hunne ellenden: wie
 sal dit/ segghe ick/ konnen gelooben/aenghesien dat
 ghy selve bekennt fol. 285. wederom 436. dat het de
 ouderz in Japonien by staet/hunne kinderen/waeme-
 melijck meyskens/ wanneer sy daermede oberlast
 sijn/te moorden/ de knechtsens worden aen de keps-
 terijck officier s ter hant ghestelt die de selve opboe-
 den ter oorlogge/ sae fol. 237. seght ghy absolutelijck/
 dat

dat de ouderg in Japan onbepaelde macht hebben/
 ober haere kinderen/ban/leben en doodt: Is dit sool
 wat verstaundigh mensch sal konnen aennemen dat
 sommige Japanders soo vrsinnigh ende wanhopigh
 gheue est iju/ dat-se sich supst vooz Christenen vut
 gaeben om haer selben mer voutw ende kinderen/
 ofte leuendigh te laten verbranden/ ofte eenighe an-
 dere alderwzeetste doodt 't onderstaen/om een
 de te maeken van hunne aeruoede ende miserie/
 daer sy sich kosten van haere kinders onlasten mit
 de selbe te moozden/sonder vzeese van centgh scherp-
 recht 't onderstaen/ ofte met de knechtens te leu-
 ren in de handen der officieren? Sy kosten doekt lity-
 telijck eene andere occasie gheben om eene sacht
 doodt dooz heulz handen te sterben: waer toe dan
 sich vutghegeben vooz Christenen om dooz eene al-
 derwzeetste doodt vut dit leben ende hunne ellenen
 gheruecht te wozen?

Noch meer onghelooftich ist 't ghene ghy fol. 304.
 ende 338. van hier Iesuiten verhaelt/naemelijck/dar-
 se het Christendom verbloecht hadden/ ende dat-se
 haeren afval tot den Japansche Godes dienst herre-
 pen. Ick segghe plat vut dat dit ontwaerachtigh is/
 schoon alle utwe Hollanders saemen dit hebben ghe-
 tugght. Ghy sult my segghen: De Iesuiten loochten
 al wat hun teghen gaer: Deen/ Arent, ick toont u
 contrarie/ende bekenne dat'er eenen Iesuit met na-
 me Christophorus Ferreira, naer dat hy dyp ofte hier
 ten in eenen put met het hooft nederwaerz hadde
 gehangen/volghens de gewoonlycke straffe van de
 Japanders, schandelijck/bestwijckende dooz het ghewilt
 van de tozimenten/ afballigh wiera van het geloof
 sijnde het saer 1633. Hier ghy nu wel/ dat ick niet
 en vermomfele/ en oprechtelijck de waerheyt vut
 spreke/sonder de Iesuiten in dit stuck te verchoornen.
 Doch/ behalven desen alleen/ en is'er noyt noch in
 Japan, noch in heel Indien, een eenighe Iesuit ghetu-
 die het gheloofe versaeckt heeft: want/ indien het
 soo waer/ghelijck onse Histozten niet en ver/wygen
 den schandelijcken val van desen Christophorus, 1600
 als

als men kan sien in 't boeck van P. Philippus Alegambe, ghebrucht binnen Roomen in 't jaer 1657. ende genoemt Mortes illustres, alsoo en souden sy de waerheyde niet beruyptert hebben ten opsichte van andere Indiend' er noch eenigh afvalligh waren ghescreven. Ick segghe dan andermael/ onwaerachtigh te sijn dat' er noch hier Iesuiten in Japan de Christelijc Kelighe verfaecht hebben.

Hier uyt volghet dat het van ghelijcken alop is 't ghene ghy boozgheeft folio 344. dat die hier Iesuiten den de Japanders ontdecken / dat de Societeit wat het hoit/ goed ende bloedt/ souden herbatten haeren bozighen toeleggh op Japan, dit was onveranderlijck besloten jaerlijck Roomiche Priesters naer Japan af te beerdighen uyt de Manhila &c. Dit en kan doch uiter besraen / de wyle soodantghe aftalighe Iesuiten, die dit secreet souden ontdeckt hebben/ noyt in de wereldt gheweest sijn/ sijnde niet anders als enckele verbeeldinghen der herboezpde ende moerwillighe phantasie van d'Hollandische Geusen. Ick soude derhalven gheeren verstaen / wie u dit byghefdr heeft / dat desen afvallighen Priester Syovan, van den welken ghy spreeckt folio 328. ende die de Paters met soo vianighe woorden (van u oft de uwe selve gesmeedt) inboert ende bestrafte/ te voren Iesuit was gheweest / hy en kost P. Christophorus Feneira, van welckers afval wy nu ghesproken hebben / niet wesen / want die wiert in 't Japonois niet Syovan, maer Jedo Tera, of Tecia gheuoemt: ten kost doch gheenen anderen wesen / want / soo ick ghesepdr hebbe / noyt en is in Japan, behalven desen Christophorus alleen/ eenigh Iesuit afvalligh geweest/ siet dan by de se lousghen mede op uwen kerf ende rekeninghe.

Doz' t'leste / want uwen kerf sou te groot wozen/ en hebbe ick my niet konne onthouden van lazen / als ick u op verscheppen blaeders hebbe hooten swetsen over eentighe gevanghene Hollanders by de Japanders, want die beschrijft ghy nu soo vreesachtigh als katten / dan soo kloeckmoedigh als leen-

lecutwen / soo dat ich niet en kan sien hoe ick al
 praten sel aen een hechten: Siet dit spel aen. Folio
 302. Seght ghy / dat hunne handen ghesloten wien-
 den in scherpe hoepen / aen de voeten swaer kre-
 nen / ende soo gheknebelt dat se niet een lid en kon-
 den beweghen: Hoe waeren sy als dan gheseld
 sulck een schouw spel / seght ghy / verwekte (og
 arm!) gheene wepnighe onsteltemisse in d'Hollan-
 ders. Folio 305. Seght ghy / dat men hun vragghet
 of sy een sieken-trooster op 't schip hadden: ghy
 seght dat se dit loochenden uyt vrees, andersing had-
 den een. Folio 308. Seght ghy / dat de ghebanghent
 Hollanders (eplacg!) in angst waren van swaerder doot.
 Folio 343. Seght ghy: de Hollanders en waeren niet
 wepnuigh beducht. Folio 353. Sy hadden van nre rot-
 ure en op beelderhande wyse als met de doode ghe-
 hardholt tusschen duysent vreesen, want wat kosten
 sy wachten van een wreede Japander als eene on-
 ghenadighe doodr? Folio 355. als men hun de ty-
 dinghe hoocht dat se verlost waeren/ghy seght/dat
 se dooz dit segghen schenen uyt de doodr te berij-
 fen: soo benantwt / bebreest / ende beanght hadden
 die goede mannen gheweest.

Laet-se ons nu eens sien in eene andere postere-
 re; men vragghet hun niet ten eersten / of se gheene
 Christenen waeren: sy antwoordden / ghelijck ghy
 selbe bekent folio 294. dat se Hollanders waeren: Dit
 was recht ghelijck het Hollandsche placcaet in 't
 jaer 1646. mede-hoocht: Waer terfont daerwaer
 aentreckende het ghemoet van eenen lecutw / seiden
 font uyt / soo als Arent dooz gheest folio 304. 311 en
 elders / dat se Christenen waeren, dit was nochtans
 expresselijck verboden in het boozsepe placcaet:
 Doch sy en pasten daer niet op / want al-hoe-wel
 sy / op 't uytterste beanght waeren booz de doodr
 en tusschen duysent breesen / nochtans gingen noch
 hoorder / ende toonden sich soo kloech-moedigh dat
 se oock / ghelijck Arent seght fol. 348. eene volle ende
 openbare heylidenisse booz de rechterz deden van hun
 gheleef / 't was een sijn bestaen booz soo bepreet

de personen / noch rang / wy moerten Arend gelooben /
 hebben 't gebaen / ende niet te min bleben van ure
 tot ure tot den leste roe soo machtrigh benautwt dat
 se uyt de doot schenen te verrijfen als men hun de
 rouwe bzoegt dat se verlost waeren. Wat dunckt
 u nu / beuinde leser / staet dit niet altemael wel sae-
 men / ende als ghy dit hoorst / hebt ghy geen reden om
 te dencken dat Arendt raeseholt sprekende soo regen-
 stryden dinghen / ofte wel dat hy lieghet?

't is waer dat die booznoemde ghebangene Hol-
 londers seyden / ghelijck Arendt wilt hebben / fol. 304.
 dat se Christenen waren maer gheene Papisten, doch
 hier dooz roont hy noch meer dat hy de waerhepde
 spaert: Want Jan Ellerack onder den welcken dit
 alles soude gheschiedt sijn (soo als uyt Arendts boeck
 klaerlyck blyckt folio 344. 346. ende 352.) had
 de expresselyck gheboden in sijn placcaet op den
 4. Augusti 1644. 't welck op de masten der Holland-
 sche schepen die naer Japosen voeren gheplackt
 wiert dat niemant van de Marroosen by sich
 soude behouden / Psalm-boecken, ofte andere ghecke-
 lijcke Autheuren; niemant / soo lanck als se in Ja-
 pan souden sijn / sondaghen of seest daghen bieren /
 gherne wterlyke by-een-komste van gebeden / noch
 eenighe andere dierghelyke Christelyke exercitie
 plegghen / epudelyck niet een enkel uytwendigh tee-
 ken laeten blyken van 't Christendom / maer alleen
 met innerlyke gedachten Godt dienē. Waerom dat
 soo straf verhoeden het placcaet selve sal ons de rede
 by setten / te weten / om alle swarighepde te boozko-
 men die ober der Oost-Indische Compagnies rijke ca-
 pitalen / schepen / en volckeren mochten komen 't
 onstaen, om dese reden wterden alle de marroosen
 soo neerstigh ghewaerschoutwt dit ghebodt soo ter-
 berten te nemen / als se hun eygen leben / welbaren
 van hunne Heeren meesters lief hadden / sae wiert
 den op 't leste ghezeppht dat men de ghene die dit
 souden teghen-gaen in de handen van den Japan-
 schen rechter sou leberen om straffen 't ontsan-
 ghen. Ster-ghet wel / Arendt, dat het in Japan niet
 acia

aen en quam op de papisterije om strafbaer te sijn
 maer op het Christendom in het gemeel/inder boegh
 dat uwe egghe martoozen geene psalm-boeken en
 mochten behouden/ noch in Japan, soo lanck als
 daer waren / 't minste uytwendigh teken gheben
 van uwe secte: en sult ghy ons wijs-maeken dat u
 bezreemde ende benauwde ghevanghene Hollanden
 om de doot te ongaen opentlijck beliden dat se
 Christenen waren/maer geene Papisten: het voorgaen-
 de placcaet oerrugght u van leughen: want die in
 Japonien quamen/ volghens 't placcaet/ en mocht-
 ten/selb uwe secte/in 't minste niet laten blijf. *So-*
dien ghy noch soo blindt sijt dat-ge dit niet en siet
 ick sal u noch meer de ooghen openen: Ghy en kent
 niet loochenen 't ghene Dominicus Vermeer uwe
 de-predikant te Sluys in 't Veer, in sijn schijf/ ghe-
 noemt de brullende leeuw *Pag. 47. boozheit/naemelijck*
eene brief gheschreven uyt Nangasaki op den 28. van
October 1642. van den Japanschen Burgh-meester
 gemondonne aen den Hollandschen Generael van In-
 die, daer hy onder andere seght. De Hollanders soo lanck
 als se in Japan ghenegotieert hebben, en hebben noyt ge-
 tracht het Christendom voort te planten. *Doorders/ seyt*
 hy/belast uwe onderdanen die ghy nae Japan sent dat se hen
 wachten van den uytelijken Godts-dienst, ende sult alken
 verkrijghen wat ghe wilt, maer soo lanck yets by de Hollan-
 ders ghedaen wort dat nae 't Christendom smaeck: soo sijn
 len sy niets verkrijghen. *Du/hope ick/ siet-ge immer*
 klaer dat'er in Japan gheene questie en was van de
 Papisterije alleen/ maer oock van al het ghene
 dat eenighsins smaeckte naer het Christendom in
 het gemeen/ oock naer uwe Secte: *Wie sult ghy*
 dandoen ghelooben dat uwe ghevanghene Hollan-
 ders, die vooz de doot soo beducht/ beanght/ bez-
 zrest/ ende benauwt waeren/ ghelijck ghy sijn
 bekent/ soo onverschetdelijck hebben gheseydt dat se
 Christenen waeren/maer gheene Papisten, om de doot
 te ontbluchten/daer het strafbaer was al wat maer
 eenighsins naer het Christendom smaeckte?
 Wilt ghy dit noch klaerder sien uyt den brief die

ntwen Hollanschen Generael heeft gheschreuen naer
Hollande: 't schijnt, seyt hy/dar wy alles, by de Japanders,
sullen verkrijghen als wy het Christendom niet en touche-
ren, soo en quamt dan niet alleen op de Papijsterp
aen/ maer oock op utwe eyghen secte.

Eyndelijck/Indien dit soo niet en waer/hoe heeft
dan utwen mede-predikant Dominicus Vermeer soo
binnich en dapper (met recht ende reden) tegen de
boossepde Hollandsche placcaten uytgheballen / seg-
gende Pag. 46. 47. &c. dat het eene sonde der sonden
was, vanden duyvel selve versint, strijdende teghen Godt,
ende die sulcx doen dat se hun stellen teghen den Hemel,
ende meer teghen Godt strijden als in eenighe sonde der
werelt, dat se derhalven toonen dat se den duyvel om gelde
dieneen &c. Hier bestrafte den Geuschen Predikant
(in dit stuck oprecht ende sebertigh) de ongherijmt-
heyt vande Hollandsche placcaten / met de welcke
verboden wiert eenich uytwendigh teecken van 't
Christendom te gheben in Japan: 't is seker dat hy
niet en spreect vande Papijsterp/maer van syne ey-
ghen secte/ ergo 't is seker dat de placcaten spra-
ken van gheen teecken te geben van Geuser ye, ander-
sint dat alles/ leven/ schepen/ rijcke capitalen/ en
goederen verlozen waren. Volghet dan dat utwe
ghebanghene Hollanders, om de doot te ontgaen /
niet en konen gesept hebben dat se Christenen waer-
ren/ ende geene Papijsten: Want hoe sy het marck-
ten of niet/ sy waren/ ghelijck uyt al het voozgaen-
de klaerlijck blyckt / by de Japanders plichtigh en
strafbaer: Spreekt van vout uyt / Arent, en be-
kent liever / dat se gheseyt hebben / dat se gheene
Christenen en waren/ maer Hollanders, ende dat se
siet op sich af-keerigh toonden van krupten ghe-
lijck ghy bekent fol. 293. ende 295. dat se verfochten
den Christelijck beelde te bzyken ghelijck ghy seght
fol. 295. om de minste suspicie van 't Christendom
niet te gheben aen de Japanders.

Hier mede/ Arendt, sal ik utwe rekeninghe slups
ten/ de somma beloopt ontrent sestighe leughens/die
ghy my schuldigh blyft te beantwoorden. Ick bin-
de

de in den op-dracht-brief van utwen ducker Jacob Meurs, dat is/ soo ick gheloobe/van u selve / gheschreeven booz utwe histoze van Japan, dat ghy adreede dyp-en-bijstigh boecken gheschreeven hebt / 't mach zyn al-hoe-wel ick dit lesende docht dat het soo waerachtigh was als dat'er in Hollande precies neghertich boecken tegen my geschreeven zyn die ick noyt beantwoort en hebbe / ghelyck utwe Calvinisten daer ende hser t' Antwerpen valschehjk nystropen / noch rang' pzoncht dyp booz de werelt met utwe dyp-en-bijstigh boecken / maer denckt eens indien ick uyt dyp boecken alleen soo mentge lughens by-een-gedaeyt hebbe / wat een afgrijpselijck gheral ick soude vergadert hebben waert saecken dat ick eens utwe dyp-en-bijstigh boecken hadde konnen dooz-suiffelen / bupten twijffel ick soude u heele schepen en waegghens vol konnen oversenden hebben / ende als ghe daer-mede sout willen negotieren / ick soude durben wedden / dat-ghe wel hondert tonnen gouts daer uyt sout slaen / ende rijker worden als de Jesuiten in Japan. Ondertusschen laet ick alle betstandighe ende onpartijdige lesers nu boumissen of ghy den man zyt om myne kerckelijcke Japanische Histoze van waerheydt verdacht te maeken / daer ghy niet meer gheloof en verdient / als de ghene die alle gheloof / ende credter nu verlozen heeft.

H E T I V. D E E L.

Verdedinghe van den Autheur tegen de felle argumenten van Arendt.

Hoe fel d'argumenten zyn die Arendt in sijn boeck van Japonien teghen my inbrenght / sel vlijken uyt het verbolgh van dit Deel : want nu is'er questie van eene leiter / dan van een knocht / dan van eenen knecht / nu van eene ducker-saete